

O mare neliniște. Creatoare ?

ancheta revistei printre dramaturgi europeni

Ca mâine se încheie veacul... Dar ce zic eu? Mileniul ! Și nu știm ce va urma în cel care vine. Neliniștea autorului de teatru față de acest moment nu este mai mică decât a altor grupuri de oameni. Fiecare este îngrijorat în legătură cu munca lui, pe care vrea s-o continue dincolo de marginea secolului. Se poate spune: "Dar anul 2000 este doar un prag convențional, prima zi a lui 2001 va semăna cu multe de dinaintea ei !". E drept, se poate spune și poate este chiar adevărat. Dar astfel de fraze rezonabile nu potolește anxie-

tatea apropierei de asemenea limită. Cât n-ai fi de milenarist, o strângere de inimă tot ai.

Pentru a-mi potoli angoasa și pentru un schimb de vederi, interesant oricând, am rugat câțiva dramaturgi europeni din țări diferite să-mi răspundă la o întrebare. Toți au sub 40 de ani și deci speră să mai activeze, cu voia Domnului, vreo câteva decenii bune în mileniul trei. Întrebarea pentru toți a fost:

"Care crezi că vor fi elementele unui text dramatic de succes în secolul următor?"

Trebuie să spun că am pus între-

barea unui număr destul de mare de autori de teatru. Unii s-au scuzat, cu câteva vorbe amicale, pentru lipsa de timp. Cu alții corespondența n-a funcționat. S-o fi pierdut scrisoarea mea sau a lor ? Dar tot am primit răspunsuri pe care le reproduc, traduse, mai jos. Ele mi se par cât se poate de incitante și mai neliniștitoare decât apropiatul an 2001. Poate vor veni și altele, de la alți scriitori sau, de ce nu, de la spectatori/cititori.

Horia Gârbea

ancheta ancheta ancheta ancheta ancheta ancheta

Elena Penga – Grecia

*Elena Penga s-a născut la Salonic în 1964. A studiat filosofia și teatrul în Statele Unite și a făcut un "masterat" în scenaristică/dramaturgie. Scrie deoptrivă în greacă și engleză, iar piesele i-au fost reprezentate și în Grecia, și în SUA. Prima ei piesă s-a jucat în 1989. Dintre piesele reprezentate: **Excitația valsului** (Teatrul Notos, Atena), **Extraterestrul grec** (Teatrul Fornos, Atena și Nada Theatre, NY), **Nevasta lui Gorki** (Festivalul Bay Area Playwrights, San Francisco). Scrie un teatru surprinzător și pragmatic.*

Care ar fi, după opinia mea, elementele principale ale unui text de succes în secolul viitor?

1. Scriitorii ar trebui să scrie în loc să se ocupe de coregrafie, montări de spectacole și joc actoricesc în aceste spectacole.
2. Să se ocupe de ceea ce pare ridicol în fața aparatului de fotografiat.
3. Să arate cum rădăcinile lor culturale au efect asupra pieselor pe care le scriu.
4. Reinventarea limbajului.
5. Contrazicerea așteptărilor.
6. Senzația apocaliptică.
7. Misterul.
8. Să nu discute cu publicul.
9. Juxtapunerea.
10. Acțiune în afara scenei.

11. Suspansul.
12. Aparițiile surprinzătoare.
13. Metafora.
14. Entuziasmul.
15. Ceea ce vezi și ceea ce auzi să nu semene.
16. Fără burtji.
17. Dezvăluirea spațiilor ascunse.
18. Un sărut care să se transforme în altceva.
19. Amintirea faptului că arta manipula-torie este o artă fascistă.
20. Amintirea faptului că nici un autor/autoare nu reprezintă nimic singur.
21. Confruntarea tradițiilor.
22. Farewell.

Andreas Laudert – Germania

*Andreas Laudert s-a născut în 1969 la Bingen/Rhein și locuiește la Berlin, unde a studiat teatrul (dramaturgia) la Academia de Artă. A publicat poezie și proză înainte de a scrie teatru. I-au fost reprezentate două piese: **Feeb** (Teatrul "Zerbrochene Fenster" din Berlin, 1996) și **Viața crudă dintr-un loc de parcare** (Academia de Artă, 1998). Alte piese: **Pedala dromaderului** (1997), **Golgota** (1998). Andreas Laudert este un visător plin de lirism al teatrului.*

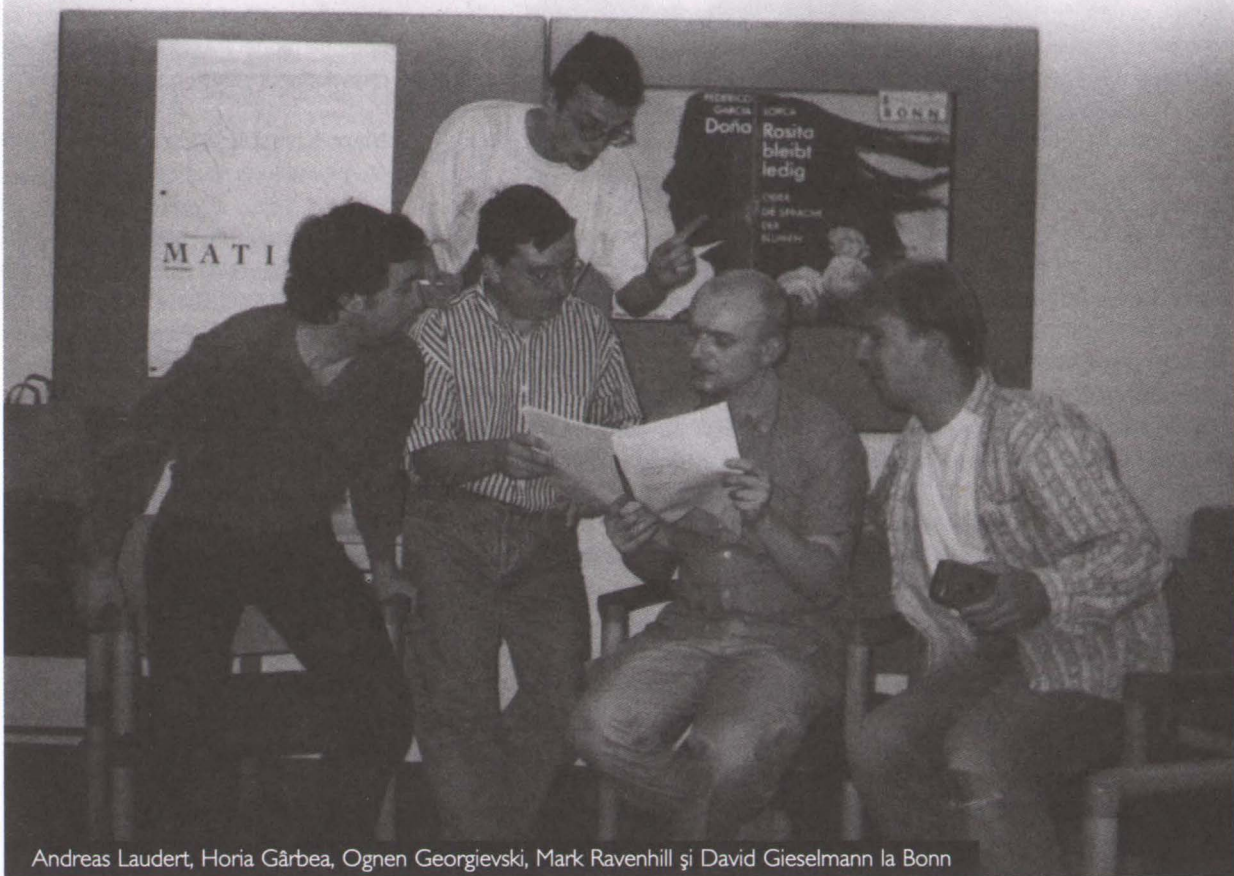
Teatrul este mister. Scenele sunt granița între cer și pământ, între viață și moarte. Însăși întâlnirea dintre oameni este o

experiență la limita dintre rai și iad, dintre bine și rău pentru că, de fapt, oamenii sunt foarte diferiți. Popoarele sunt diferite. Întâlnirile între ele sunt întrebări. Teatrul nu-i făcut să răspundă la ele, ci să se confrunte cu cel mai important aspect al acestor întâlniri: suntem noi liberi ? Vreau să scriu texte care să prezinte oamenii în situații-limită, oameni care se găesc dintr-o dată la o poartă, la o graniță a vieții lor. O poartă care poate să se deschidă datorită situației politice sau sociale în schimbare sau doar imploziilor din sufletele lor. Lucrurile acestea nu pot fi despărțite între ele.

Aceste "elemente ale unei piese de succes" pot părea oarecum demodate pentru că implică posibilitatea de a avea o viziune asupra unei povești sau asupra faptului de a spune o poveste despre viața unui individ. Vreau personaje concrete și situații concrete. Dar ce înseamnă "concret" ? Ceea ce putem percepe în mod fizic ? Sau ceea ce, deși nu putem vedea, ne influențează deciziile ?

O piesă bună încearcă să găsească echilibrul între cer și pământ și, chiar dacă nu izbutește în încercarea sa, tot este important să fie pusă în scenă.

Nația din care fac parte a demonstrat la ce catastrofe se poate ajunge dacă oamenii se lasă dominați de puteri iraționale. Dar pentru mine acesta nu

Andreas Laudert, Horia Gârbea, Ognen Georgievski, Mark Ravenhill și David Giesemann la Bonn

este un motiv pentru a înceta să mă confrunt cu ele. Este tocmai motivul pentru a arăta în piesele mele personaje concrete luptând cu forțele iraționale din ei înșiși. Poate că astfel vom fi în măsură să răspundem la o altă întrebare care este conținută în orice confruntare: întrebarea asupra vinovăției.

Sunt sigur: secolul viitor nu va înceta să ne întrebe, să-i întrebe în special, poate, pe artiștii tineri: Ce-ați făcut cu libertatea voastră? Cu identitatea voastră? Ați pierdut-o atunci când ați pășit dincolo de graniță, de prag? Ați lăsat-o la garderobă? Această întrebare va fi una cu adevărat dramatică.

Ognen Georgievski – Macedonia

Ognen Georgievski s-a născut și locuiește la Skopje. Are doar 22 de ani și studiază teatrul la Academia de specialitate. A avut un mare succes cu prima sa piesă, reprezentată la Belgrad. Are o deosebită deschidere și mobilitate spirituală, își dorește să fie în legătură cu toată lumea, este un pătimăș navigator pe Internet.

Întrebi: care vor fi elementele principale ale unui text de succes în secolul viitor? Înainte de a încerca să anticipez, aș întreba și eu: dar care sunt elementele principale ale unui text de succes acum, în secolul în care încă trăim? Sunt oare reg-

uli care să funcționeze la fel în State, în Europa de Vest și în Est? Cu toate imploziile care sunt, mai curând decât cu exploziile, cu tot fragmentarismul imaginilor mai degrabă decât cu un tablou mare, unic, cu toate progresele în comunicații și tehnologie, ce este cel mai important? Mi-ar plăcea să aflu cu adevărat într-o bună zi.

Dacă vrei să aflu un răspuns direct, punctul meu de vedere personal, și nu un fel de previziune generală, tot ce pot spune este că eu cred puternic într-o piesă VI, un teatru VIU, o artă VIE. Și, desigur, mă vei întreba: dar, atunci, ce este aceea artă VIE?

Dă-mi voie să răspund în felul acesta: Jorge Luis Borges a fost întrebat odată ce fel de cărți îi place să citească. El a răspuns: "Cărți în vârstă de cel puțin 50 de ani și rămase vii de 50 de ani". Să mă bați dacă știu să traduc această frază în termeni tehnici sau formule. Dar răspunsul lui mi-a răscolit sufletul și de aceea este singurul lucru adevărat pe care îl știu despre artă.

Dan Mihu – România

Dan Mihu s-a născut la Sibiu în 1972 și locuiește la București. A absolvit Facultatea de Fizică. Este redactor-șef al revistei "2000-Plus", scrie teatru și proză. Piese sale cele mai importante, prezentate deo-

*camdată în versiunea lor radiofonică, sunt **Orbul Borges și Poveste despre Felixandra.***

Nu am nici cea mai vagă idee cu privire la viitoarea înfățișare a textelor dramatice. Sper și îmi pun toată credința în faptul că arta teatrală va continua să existe, dacă nu pentru publicul larg, atunci măcar pentru câteva elite binevoitoare. Sper și îmi pun toată credința în faptul că eu însumi voi continua să scriu piese de teatru. Ce fel de piese? Întemeiate pe care valori? Asta nu știu. Și găsirea unui răspuns nici nu mă prea atrage. Ar fi plictisitor să știu dinainte ce și cum voi face. Extrem de plictisitor.

Desigur, remarc cu sporită neliniște presiunea exercitată de un număr apreciabil de actori și regizori în direcția promovării unor spectacole cu puternică amprentă vizuală. Am spus spectacole, rețineți, și nu piese de teatru. Cred că aceasta este o tendință firească în toate țările, dar în special în cele mici și sărace, interesate să pătrundă pe piața internațională. Spectacolele vizuale sunt spectacole de export. Iar deocamdată exportul este mai rentabil și mai atractiv decât oricare dintre eforturile solicitate de publicul propriu. Nu am încercat și nu încerc să le concurez. E drept, nu pot. Dar nici nu mă interesează. Și nici nu cred că mă va interesa vreodată. Renunțarea la miezul unui text pentru a obține o imagine fru-

moasă mi se pare o întreprindere relativ îngustă, obtuză, limitată. Iubesc poezia și superba ei libertate, dar până și aceasta are regulile ei. Întemeiate pe uzul cuvintelor. Teatrul nu este dans, ci o artă a rostirii, a trăirii cuvintelor. A acelor cuvinte care alcătuiesc un text dramatic, o piesă. Eu nu pot scrie cu imagini. E absurd. Fără a fi teatru.

Mark Ravenhill – Marea Britanie

La 38 de ani, Mark Ravenhill este unul dintre cei mai celebri dramaturgi din Anglia. A devenit faimos datorită piesei sale **Shopping & Fucking**, jucată cu succes la Royal Court din Londra și apoi în numeroase alte țări, din Statele Unite până în Africa de Sud. Deși nu a scris decât trei piese, Mark Ravenhill a obținut o avere considerabilă și este invitat să conferențeze și să conducă workshop-uri pretutindeni. Răspunsul său este un fragment dintr-un text mai mare, dedicat viitorului dramaturgiei.

Dacă stau într-un hotel din Los Angeles și mă uit la televizor, e aproape imposibil să urmăresc ce se petrece. Pe ecran se trece de la programul curent la reclamă, apoi la secvențe anunțând programele viitoare, cu atâta repeziune, încât nu mai înțelegi care dintre ele e la rând. Poate asta se și intenționează.

Dacă merg în mașină prin Los Angeles,

șoferul îmi tot spune, la fiecare colț: "Ăsta-i cartierul coreean", "Ăsta-i cartierul pentru gays", "Asta-i zona milionarilor". Fiecare stradă are grupul său aparte de locuitori, cu magazinele sale speciale, cu restaurante și baruri core-spunzătoare acestui grup.

Am vizitat și un teatru prestigios care organiza ateliere pentru diferite grupuri de dramaturgi: pentru dramaturgi latino-americani, pentru dramaturgi asiatici, pentru dramaturgi negri, pentru dramaturgi handicapați etc. Și nici o șansă ca piesele lor chiar să ajungă pe scenă. Cum poate dramaturgul să reacționeze la această experiență: televiziunea, ghetourile, scenaristica de la Hollywood, axată pe un singur erou central?

Reacția radicală în America este un teatru autist, fragmentat, cu piese ilogice care arată deruta autorilor. O radicală dură, Ann Bogart, se transpune când scrie în starea de copil amețit și îngrozit de lumea înconjurătoare.

Da, lumea este fragmentată, ne împărțim în grupulețe tot mai mici. Soluția cred că este realizarea unor piese pe modelul cauză-efect, piese cronologice. Ceva s-a întâmplat, ca umare altceva trebuie să urmeze, în succesiunea dictată de logică. Fiecare eveniment este cauză pentru altul, care devine și el cauza unui al treilea. Astfel, înlănțuirea e logică. Publicul se angajează emoțional și intelectual în urmărirea acțiunii care decurge din decizi-

ile personajelor, nu doar ale celor principale. Sesizarea înlănțuirilor cauzale ca potențial model al lumii este o experiență reconfortantă pentru orice public.

Mart Kivastik – Estonia

Mart Kivastik s-a născut în 1960 și trăiește în orașul Tartu, al doilea ca mărime al Estoniei. A studiat filologia și este tatăl a trei copii. A scris piese de teatru și scenarii, fiind și regizor de film. Piesele lui s-au jucat la Tallin, iar primul film, **Tată !**, a fost prezentat la mai multe festivaluri internaționale. Este un adept al realismului.

Dragă Horia, întrebarea ta este interesantă, dar nu știu să răspund la ea. Dacă ții minte, ne-am jucat odată propunându-ne să scriem primele cinci lucruri care caracterizează o piesă bună și primele cinci care o fac proastă. Eu mai cred și acum că pot fi foarte bine aceleași. În secolul viitor va fi la fel. Tot așa a fost și până acum, secole de-a rândul.

Succesul la public este un lucru mai puțin important și nu are legătură cu calitatea piesei. Eu știu numai că, dacă-mi place piesa, în fundul sufletului meu, e bună. Dacă nu, e proastă.

Cred că nu te-am ajutat prea mult la articolul pe care-l scrii, dar știți că am fost sincer.

Elena Penga

